

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-50-266-270

УДК 378:015.31:172.15

К. Є. Дроздова, Л. П. Василевська-Скупа, м. Вінниця, Україна
K. E. Drozdova, L.P. Vasylevska – Skupa, Vinniza, Ukraine
katrin4136@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УЧНІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У статті обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Аналіз літературних джерел показує, що проблема визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів набуває особливого значення.

Виокремлено та охарактеризовано педагогічні умови, які найбільш ефективно впливатимуть на формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів: цілеспрямований розвиток мотивації студентів до виховання національної самосвідомості учнів; забезпечення зразків освітньо-виховного середовища, у процесі співтворчості учителів та студентів; відбір і систематизація музичного репертуару. Створення педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва сприяє вихованню в учнів національної самосвідомості, почуття патріотизму, моральності, любові до рідної Батьківщини та гордості за свою Вітчизну.

Ключові слова: національна самосвідомість, учитель музичного мистецтва, умова, педагогічні умови, освітньо-виховне середовище.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMATION OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART TO THE STUDY OF THE NATIONAL SELF-CONFORMITY OF PRACTICES IN GENERAL LEARNING MATERIALS

Abstract. The article substantiates pedagogical conditions for the formation of readiness of future teachers of musical art for the education of students' national consciousness in general educational institutions. The analysis of literary sources shows that the problem of determining the pedagogical conditions for the formation of the readiness of future teachers of musical art for the upbringing of students' national consciousness becomes of special significance.

The pedagogical conditions that will most effectively influence formation of readiness of future teachers of musical art for the education of students' national consciousness are singled out and characterized: purposeful development of students' motivation to educate students' national consciousness; provision of samples of educational and educational environment, in the process of co-creation of teachers and students; Selection and systematization of musical repertoire. Creation of pedagogical conditions for the formation of the readiness of future teachers of musical art contributes to the education of students in national consciousness, a sense of patriotism, morality, love for their motherland and pride for their Motherland.

Key words: national self-consciousness, teacher of musical art, condition, pedagogical conditions, educational and educational environment.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення перед вітчизняною системою вищої освіти постають важливі завдання вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, спроможних забезпечувати ефективне виховання духовності, моральних якостей та національної самосвідомості підростаючого покоління. Саме музичне мистецтво має чималий потенціал для виховання національної самосвідомості школярів від колискової пісні, українського пісенного та інструментального фольклору до досягнення кращих музичних скарбів вітчизняних композиторів минулого та сучасності.

Тому актуальним питанням музично-педагогічної освіти є формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у загальноосвітніх закладах. У зв'язку з цим, слід створювати педагогічні умови, які б сприяли розв'язанню даного суспільно важливого завдання.

Аналіз попередніх досліджень. Теоретичною основою нашого дослідження стали праці науковців та педагогів, які спрямовані на обґрунтування педагогічних умов як дидактичних,

психологічних і організаційних засад для з'ясування освітянських завдань (Ю. Бабанський, А. Загребельна, А. Новіков, В. Манько та ін.)

В полі зору науковців знаходиться така проблема, присвячена питанням визначення педагогічних умов для виховання національної самосвідомості учнів. Розв'язання даної проблеми ми знаходимо у дослідженнях В. В. Борисова, А. Фрідріха, А. В. Корнієнко, І. О. Газіна та ін.

Разом з тим, проблема створення педагогічних умов для формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів висвітлена недостатньо.

Тому **метою статті** є обґрунтування педагогічних умов, які б сприяли ефективному формуванню готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у загальноосвітніх закладах.

Виклад основного матеріалу: Проблема створення педагогічних умов, котрі б сприяли продуктивній педагогічній діяльності знаходиться в полі зору педагогів та науковців. Так, на думку Ю. К. Бабанського, «...ефективність педагогічного процесу залежить від умов, у яких він відбувається» [1, с. 78].

Дослідниця Г. Ф. Шарапа влучно зазначає, що «педагогічні умови – це необхідні та достатні обставини, від яких залежить ефективність навчального процесу, вони є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення мети професійної підготовки майбутніх учителів до виховання національної самосвідомості учнів; впливають на ефективність оволодіння студентами знаннями, розвиток їх пізнавальної самостійності та навчально-пізнавальних умінь [14, с. 96].

На основі аналізу наукових праць з проблеми дослідження, нами виділені педагогічні умови, які є необхідними для формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у загальноосвітніх навчальних закладах:

1. Цілеспрямований розвиток мотивації студентів до виховання національної самосвідомості учнів.
2. Забезпечення зразків освітньо-виховного середовища, у процесі співтворчості учителів та студентів.
3. Відбір і систематизація музичного репертуару.

Відомо, що результативність навчально-виховного процесу залежить від комплексу властивих суб'єкту мотивів, які спонукають і спрямовують його пізнавальну діяльність, значною мірою визначають її успішність [4, с. 106].

Важливим у мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва є ініціативність, цілеспрямованість, усвідомленість важливої мети вчителя музичного мистецтва, а саме виховання в учнів патріотичних почуттів, любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до її історії, культурних скарбів нашого народу.

Мотивацію майбутнього учителя музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів поділяють на зовнішню та внутрішню. До зовнішніх мотивів виховання національної самосвідомості учнів належать соціальні мотиви (прагнення здобути необхідні знання, щоб бути корисним суспільству; розуміння важливості національного виховання; почуття відповідальності за виховання національної самосвідомості учнів), мотив саморозвитку (спонукає учителів музичного мистецтва розвиватись та працювати над підвищенням власного рівня національної самосвідомості).

До внутрішніх мотивів готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів належать: пізнавальні мотиви (набуття студентами нових знань, умінь та навичок щодо вивчення українських народних пісень, музичних творів вітчизняних композиторів). Майбутнім учителям музичного мистецтва необхідно створити позитивну атмосферу, яка б сприяла ефективному вихованню національної самосвідомості учнів та надихала б на краще сприйняття вітчизняних музичних скарбів. Разом з тим, навчально-пізнавальні мотиви сприяють опануванню необхідної професійної термінології, умінню висловити особисту думку, залучити учнів до вивчення українського мистецтва. Спілкування учителів з учнями про важливість національного виховання, використання різноманітних бесід, пояснень щодо ролі народної пісні в житті нашого народу, усвідомленні образного змісту та мови пісенного та інструментального народного

мистецтва, використання опитувань, творчих завдань на уроках музичного мистецтва сприятиме ефективному вихованню патріотичних почуттів, національної самосвідомості, любові до рідної Батьківщини.

Другою важливою педагогічною умовою є забезпечення зразків освітньо-виховного середовища у процесі співтворчості учителів та студентів.

Чеський педагог Я. Корчак говорив, що «освітнє середовище» – це середовище, що сприяє вільному розвитку активної особистості, це середовище, що найбільшою мірою забезпечує можливості розвитку свободи і активності [5, с. 17].

Вищі навчальні заклади мають забезпечити створення освітньо-виховного середовища, метою якого є формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів, що забезпечується вирішенням таких завдань:

- надати можливість кожному студенту самостверджуватись, розкривати його творчі здібності;
- створити умови для емпатійного діалогічного спілкування викладачів і студентів, творчої атмосфери, використовуючи індивідуальний підхід до кожного студента.
- орієнтувати майбутнього вчителя музичного мистецтва на підвищення власного рівня національної самосвідомості.

На сьогодні у роботі зі студентами важливим є впровадження креативного підходу. Так, майбутній учитель музичного мистецтва має творчо вирішувати різноманітні завдання, під час яких слід знайомити учнів з пісенним національним фольклором або налаштовувати їх на сприйняття творів вітчизняних композиторів. Водночас він має добре володіти організаторськими якостями, знаходити інноваційні підходи у вихованні національної самосвідомості учнів.

Збагаченню творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва сприятиме накопичення педагогічного досвіду під час педагогічної практики у загальноосвітніх закладах, міжпредметні зв'язки зокрема вивчення навчальних дисциплін «практикум з народного співу», «українська музика» вивчення народної творчості тощо.

Разом з тим, важливим у створенні освітньо-виховного середовища є застосування у навчальному процесі сучасних ІКТ, що є необхідністю сьогодення. Учителю у його прагненні зацікавити, сконцентрувати увагу учнів на вивчення свого предмету доводиться конкурувати з чудово організованим світом мас-медіа [10, с. 7].

Як зазначає І. Роберт, «реалізація можливостей сучасних технологій інформаційного впливу в освітньому процесі розширює спектр видів навчальної діяльності, дозволяє удосконалювати існуючі організаційні форми і методи навчання і сприяє виникненню його нових технологій» [11, с. 25].

Сучасні ІКТ дають можливість майбутньому учителю музичного мистецтва по-новому використовувати текстову, звукову та відеоінформацію. На таких уроках знання комп'ютерної грамоти гармонійно поєднуються з музичним мистецтвом, і як результат, створюється новий інтегрований урок. Це сприяє використанню різноманітних програм та застосуванню різноманітних ігор з метою виховання національної самосвідомості учнів; забезпеченню індивідуальної роботи над підвищенням рівня національної самосвідомості; варіативності різноманітних видів навчальної діяльності та правильному відбору музичної літератури. Отже використання ІКТ актуалізує діяльність учителя до виховання національної самосвідомості учнів.

У процесі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів, потрібно врахувати переваги використання сучасних ІКТ, а саме: розширення можливостей подання необхідної інформації; підвищення мотивації та активності учнів у навчальному процесі; використання різноманітних творчих завдань.

Третьою педагогічною умовою, яка є необхідною під час виховання національної самосвідомості учнів є відбір і систематизація музичного репертуару. Майбутньому учителю музичного мистецтва необхідно враховувати рівень підготовки учнів, їхні індивідуальні можливості, музичні здібності, необхідні для виконання творів українських композиторів.

Відомий український композитор С. Ф. Людкевич закликав фахівців до вироблення й практичного застосування плану "...рідного музичного навчання всіма можливими засобами...бо кожне спізнання цієї праці робить її труднішою..." [7, с. 298]. Він підкреслював, що навчання музичному мистецтву має спиратись на культурні традиції українського народу, народнопісенні зразки. Саме тому важливо використовувати твори, які відображають ментальність української нації,

тобто не лише розвивають виконавську майстерність, але й сприяють вихованню національної самосвідомості учнів.

Вивчення українських народних пісень, знайомство з творчою спадщиною українських композиторів, гра на музичних інструментах має бути спрямована на виховання національної самосвідомості учнів. Адже в народній пісні найяскравіше відбивається національний ідеал людини, на який має орієнтуватись у своїй навчально-виховній роботі майбутній учитель музичного мистецтва [3, с. 103].

Ф. Колеса називав народні пісні «органічним витвором народного духу: вони живуть і розвиваються у тісному зв'язку із духовним життям народу, як його найсильніший вислів. Тому українські пісні дають невичерпні засоби до пізнання характеру й душі українського народу, його історії й культурного розвитку» [9, с. 355].

Основною метою виховання національної самосвідомості учнів є виховання майбутнього патріота своєї країни. Знання рідної мови, історій, звичаїв та традицій українського народу, пісенного фольклору свідчить про високий рівень культури та національної самосвідомості особистості. Тому залучення підростаючого покоління до вивчення кращих зразків української музики сприятиме підвищенню рівня національної самосвідомості учнів. На думку Л.Кузнецової, «музика українських композиторів – класиків глибоко реалістична і народна,...проста за формою і є хорошим матеріалом для початкового виховання дитини» [6, с. 5].

Виховання національної самосвідомості учнів на основі національного репертуару є важливим завданням сучасної музичної педагогіки. З метою підвищення рівня національної самосвідомості учнів, збагачення їхніх уявлень про твори українського мистецтва, необхідно використовувати у навчальному процесі твори таких українських композиторів, як С. Гулака-Артемовського, М. Лисенка, М. Леонтовича, А. Веделя, Я. Степового, Б. М. Лятошинського, М. М. Скорика, В. В. Сільвестрова та ін. Разом з тим, слід не забувати про інтерес молодого покоління до сучасної музики, адже сучасна естрада, джаз привертають увагу молодого покоління з різноманітними музичними смаками, задовольняють їхні потреби. Важливо зауважити, що ці потреби потрібно спрямувати на кращі зразки сучасної української естради з метою виховання національної самосвідомості. Тому, спираючись на реальні захоплення студентів, треба докласти усіх зусиль для їх спрямування на духовний розвиток особистості. [12, с. 208].

Висновки: Отже, національне музичне мистецтво є важливим засобом у вихованні національної самосвідомості учнів, зокрема вихованні патріотичних почуттів, любові до рідної землі, шанобливого ставлення до надбань українського народу. З метою формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у вищих навчальних закладах важливо забезпечити наступні педагогічні умови: цілеспрямований розвиток мотивації студентів до виховання національної самосвідомості учнів; забезпечення зразків освітньо-виховного середовища, у процесі співтворчості учителів та студентів; відбір і систематизація музичного репертуару.

Перспективу подальших досліджень складає розробка методики для ефективного виховання національної самосвідомості учнів та експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів загальноосвітніх закладів.

Список використаних джерел:

1. Бабанський Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. / Ю.К. Бабанський. – М., 1982
2. Василевська-Скупа Л. П. Формування комунікативної компетенції майбутніх учителів музичного мистецтва : [монографія] / Людмила Павлівна Василевська-Скупа. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – 208 с.
3. Василевська-Скупа Л. П., Лаврінчук О. В. Розвиток національної культури особистості засобами українського народнопісенного мистецтва / Л. П. Василевська-Скупа, О. В. Лаврінчук // Проблеми освіти: Наук. – метод. зб. / Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – Київ, 2016. – Вип. 86. – С. 101-105.
4. Галузяк В. М. Педагогіка: [навч. посіб] / Галузяк В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. - : [3-є вид., випр.. і доп.]. – Вінниця: ДП Держ. Карт. Фабрика, 2006. – 400 с.
5. Корчак Я. Право ребенка на уважение / Я. Корчак. – М., 1990. – С. 175–194. – (Педагогическое наследие).

6. Кузнецова Л. Українська класична музика в школі / Л. Кузнецова – К.: Муз. Україна, 1969. – С. 5.
7. Людкевич С. Організація музичного виховання / Станіслав Людкевич // С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. / [упор. З. Штундер]. – Львів : Дивосвіт, 2000. – Т. 2. – С. 293 – 298.
8. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики. Частина 2. Методика навчання інформаційних технологій : навч. посіб. / Н. В. Морзе : у 3 ч. – К. : Навчальна книга, 2004. – 287 с.
9. Отич О. М. Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти: [монографія] / О. М. Отич / [за наук. Ред.. І. А. Зязюна]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2008. – 440 с.
10. Петлюшенко Н. Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі / Н. О. Петлюшенко. К.: Початкове навчання і виховання. – 2012. - № 1. С. 12-18
11. Роберт И. В. Направления научных исследований в области реформирования образования в связи с использованием информационных и телекоммуникационных технологий /И. В. Роберт // Информатизация непрерывного образования : материалы VII Междунар. конф. – М. : МИФИ, 1997. – С. 21–27
12. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: Проблеми сучасної педагогічної освіти / О. П. Рудницька. – К.: ГІМН, 1998. – 230 с.
13. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / за заг. Ред. д-ра філол. наук, проф.. В. Дубічинського. – Харків: ВД «Школа», 2007. – 832 с.
14. Шарапа Г. Ф. Підготовка майбутнього вчителя до виховання почуття людської гідності в учнів основної школи : дис. ... канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. Ф. Шарапа, [Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка]. – Дрогобич, 2016. – 217 с.

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-50-270-274

УДК 378.147

В.М. Жуковський, Острог, Україна / V.M. Zhukovskiy, Ostroh, Ukraine
С.М. Галецький, Острог, Україна / S.M. Galetskiy, Ostroh, Ukraine
e-mail: sergii.galetskiy@oa.edu.ua

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Анотація. У статті здійснюється аналіз ролі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі студентів ВНЗ. Зазначено, що технології відкривають нові перспективи для навчання, оскільки вони дають можливість студентам отримати доступ до інформації, засвоїти її, використати, поширити, змінити або поділитись нею. Доведено, що використання ІКТ позитивно впливає як на успішне навчання та мотивацію студентів ВНЗ, так і на навчальний процес. ІКТ заохочують студентів до навчання і допомагають у їх професійному становленні. Показано, що використання ІКТ збільшує залучення студентів до процесу навчання, зменшує їх емоційну відчуженість, розширює тривалість навчання, покращує процес запам'ятовування та надає можливість вчитись самотужки. Пояснено, що використання ІКТ може викликати загальну залежність від Інтернету, що у свою чергу впливає на освітнє середовище. Зазначено загрозу негативного впливу ІКТ на розвиток критичного мислення, саморозвиток та самовираження. Зроблено висновок про те, що в цілому, навчання з використанням ІКТ дозволяє студентам розширити доступ до навчальних матеріалів, вирішити проблеми, пов'язані із залученням до навчання студентів з обмеженими фізичними можливостями.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерні мережі, навчальний процес, освітній простір, навчальні ресурси, комунікації, цифрові медіа, Інтернет.

THE ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN EDUCATIONAL PROCESS OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION

Annotation. The role of modern information and communication technologies (ICT) in the educational process of university students has been analyzed in the article. It is noted that technologies open up new perspectives for learning, since they allow students to access the information, learn, use, distribute, change and share it. It is proven, that the use of ICT positively affects both as the successful learning and motivation of the university students as the learning process itself. In particular, ICTs encourage students to study and help them in the professional development. It is shown that the use of ICT increases the attraction of students to the process of learning, reduces their emotional